



LIFE Lynx

PROJEKTNO glasilo – 2024

VSEBINA

- 2 **Sporočilo koordinatorja projekta**
- 3 **Projekt LIFE Lynx v letih 2022-2023**
- 4 **IZ SLOVENSKIH GOZDOV**
- 6 **IZ ROMUNSKIH GOZDOV**
- 8 **Osebnе izkaznice preseljenih risov**
- 9 **Preseljeni risi - zemljevid**
- 10 **IZ HRVAŠKIH GOZDOV**
- 12 **IZ ITALIJANSKIH GOZDOV**
- 14 **Izboljšanje genetskega statusa populacije z visoko stopnjo parjenja v sorodstvu**
- 16 **IZ SLOVAŠKIH GOZDOV**
- 18 **RISJE UMETNINE MLADIH VARUHOV RISA**

Sporočilo koordinatorja projekta: ROK ČERNE

OB ZAČETKU PROJEKTA LIFE LYNX, je bila dinarska populacija risov na robu izumrtja, predvsem zaradi parjenja v sorodstvu. S projektom smo ne le rešili populacijo, ampak tudi uspešno vzpostavili povezovalno populacijo v JV Alpah. Do danes smo dokumentirali 18 legel risjih potomcev, ki so rezultat našega dela in preselitev risov. Ti dosežki so dokaz naše zaveze, da risom zagotovimo drugo priložnost za preživetje v tem delu Evrope.

Vendar naše poslanstvo še ni končano, pravi uspeh bomo dosegli, ko bomo omogočili genetsko povezanost z drugimi risjimi populacijami, zlasti tistimi v drugih delih Alp in na Balkanskem polotoku.

S popraviljanjem preteklih napak je naš projekt primer predanosti in vztrajnosti, ki sta potrebni, da se vrsti, ki je na robu izumrtja, da novo priložnost. Upamo, da bo populacija risov vzpostavila povezave s sosednjimi populacijami, zaradi česar projekti, kot je LIFE Lynx, v prihodnosti ne bodo več potrebni.



"POGUMNI MARKS" – prva slovenska otroška knjiga, v kateri nastopajo doseljeni risi.



Trije risji bratje v slovenskih Alpah, spremljani s telemetrijo.



Učna pot Lynx Walk nadgrajena za kolesarje.



Konferenca Združenja zvez za lov in varstvo divjadi v EU (FACE) o varstvu risov, Celje 2023.

DOSEŽKI PROJEKTA LIFE LYNX OD 2022 DO 2023



Sodelovanje z več kot 370 lovskimi organizacijami iz Slovenije, Hrvaške, Italije, Romunije in Slovaške.



Vzpostavljeno sodelovanje z avstrijskimi lovci za ohranjanje risov.



Josip - superzvezdniški ris z Velebita.



Zaključna konferenca projekta v Zadru s 150 udeleženci iz 20 držav.



Smernice za upravljanje osirotelih risov na Hrvaškem.



Okrepitev rezultatov projekta LIFE Lynx z dodatnimi petimi risi, izpuščenimi v okviru projekta ULYCA2.

IZ SLOVENSКИH GOZDOV:

Razvoj povezovalne populacije risa v Julijskih Alpah

ZA OHRANITEV POPULACIJE RISOV v Dinaridih in jugovzhodnih Alpah je bila v okviru projekta LIFE Lynx ključnega pomena vzpostavitev povezovalne populacije v Alpah. Slovenske Julijske Alpe služijo kot koridor, ki povezuje risjo populacijo med dinarskim in alpskim območjem.

V Julijskih Alpah sta bila kot ciljni območji za ponovno naselitev risa v letu 2021 izbrana Triglavski narodni park na severu in lovska družina Nomenj-Gorjuše na jugu. Uspešno ponovno naselitev je omogočila učinkovita komunikacija z vsemi deležniki, ki so razumeli, sprejeli in podprli vrnitev risa na to območje. Posebej uspešno je bilo sodelovanje z lovci, ki so imeli ključno vlogo pri izvedbi doselitev in poznejšem spremljanju doseljenih risov in njihovih potomcev.

Po uspešni izpustitvi petih živali so vsa lovišča v Triglavskem narodnem parku sodelovala pri spremljanju risov z avtomatskimi kamerami in pri odlovu živali za namen telemetričnega spremljanja. To kaže, da so lovci sprejeli risa kot sestavni del gozdnega ekosistema. Po dveh letih od izpusta beležimo prisotnost vsaj štirih odraslih risov. Zoisa, ki se je uspešno

vklučil v populacijo, ne spremljamo več, zato smo ga leta 2023 nadomestili z odraslim samcem s Slovaške. Kljub upanju na njegovo ustalitev na območju Julijskih Alp se je ta ustalil na območju sosednjih Karavank.



Izpustitev risa Lukaša.

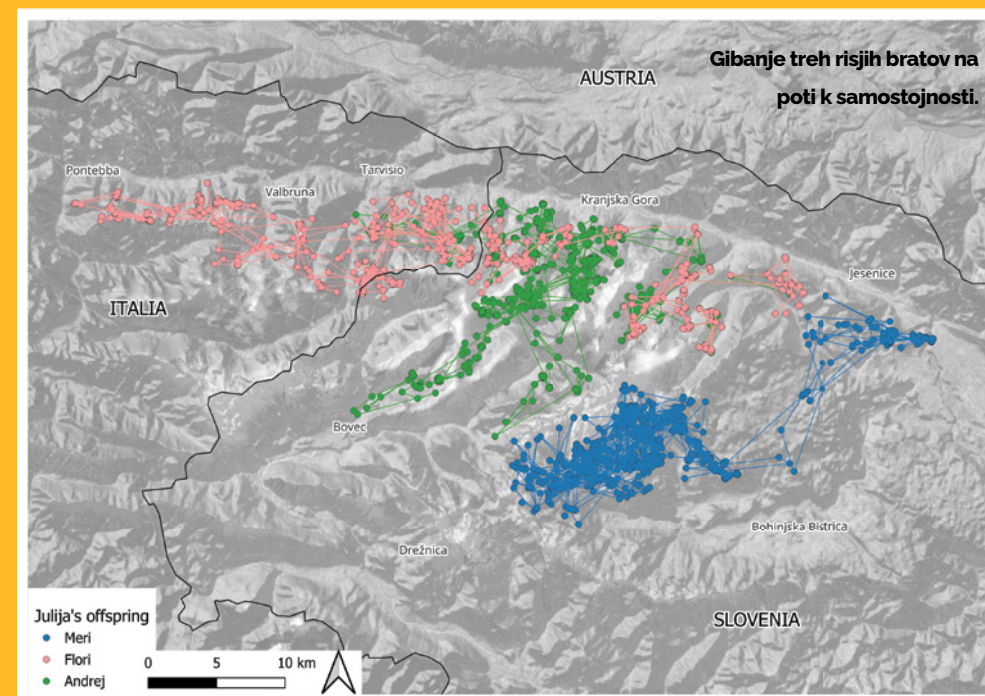
Na Gorenjskem so bile doslej potrjene štiri reprodukcije risov. Vse tri preseljene samice so imele vsaka vsaj eno leglo mladičev. Pri razvoju nove populacije je pomembno spremljati, kje si svoje teritorije vzpostavijo potomci doseljenih risov. Eden od mladičev iz prvega legla risjega para z Jelovice (Aida in Zois) je bil genetsko prepoznan kot odrasel ris v Posočju. Poleg tega pa so bili kar štirje mladiči iz legel iz leta 2022 opremljeni s telemetričnimi ovrtnicami, njihovo gibanje pa pozorno spremljamo. Vsi mladi risi uspešno lovijo in so v procesu vzpostav-

ljanja lastnih teritorijev na obrobju teritorijev svojih staršev.

Za zagotovitev dolgoročnega preživetja risa v Alpah je ključno vzpostaviti povezavo med posameznimi izoliranimi populacijami risov. V ta namen so leta 2023 v okviru projekta Ulyca2 v Italiji doselili pet živali, ki bodo okrepile povezovalno populacijo, ki smo jo prek projekta LIFE Lynx ustvarili v Julijskih Alpah. Ustvarjanje povezovane populacije v tem območju Alp lahko služi kot uspešen model za dodatne doselitve, ki bi bile v Alpah potrebne za širše povezovanje trenutno izoliranih populacij risov.



Ris Meri, potomec dveh preseljenih risov, se je po namestitvi telemetrične ovrtnice vrnil v gozd.



IZ ROMUNSKIH GOZDOV:

Doprinos projekta LIFE Lynx za ACDB in romunsko populacijo risov

S SODELOVANJEM IN IZMENJAVO ZNANJA na temo izgube biodiverzitete, ene največjih globalnih groženj današnjega časa, lahko bistveno izboljšamo rezultate projektov ohranjanja narave. LIFE Lynx je primer takšnega projekta, iz katerega smo se tudi v Romuniji marsikaj naučili.

Sodelovanje z ustreznimi državnimi organi in lokalnimi deležniki v Romuniji

Da bi lahko uspešno spremljali naša raziskovalna območja in ujeli rise, potrebne za okrepitev dinarsko – JV alpske populacije, je bilo nujno razviti dobro partnerstvo z RNP ROMSILVA – Državno upravo za gozdove, ki deluje pod okriljem Ministrstva za okolje, vode in gozdarstvo. Razvili smo tudi partnerstvo z lokalnimi lovci in izkoristili njihovo znanje o gibanju risov v njihovih loviščih. LIFE Lynx je pomagal pri krepitvi tega aktivnega sodelovanja in prispeval k napredku pobud za varovanje in ohranjanje risov v Romuniji.

Znanje o spremljanju in odlovu evrazijskega risa (Lynx lynx)

V primerjavi z drugimi velikimi zvermi je bil ris v Romuniji deležen manj pozornosti. S pomočjo projekta smo v zadnjih petih letih zbrali različne podatke o risih (razmnoževa-

nje, najmanjše število živali in razmerje med spoloma) na več velikih pilotnih območjih v vzhodnih romunskih Karpatih. Poleg tega smo v času projekta dvema risoma namestili ovratnici in ju izpustili nazaj v naravo ter s tem pridobili nova spoznanja o ekologiji risov v tej oddaljeni pokrajini. Ključno vlogo pri uspešnosti ulova risov v Romuniji je imela tudi izmenjava znanja v okviru projekta LIFE Lynx.



Predstavniki ACDB, romunskega ministrstva za okolje, uprave za gozdove Romsilva in Zavoda za gozdove Slovenije na uradnem sprejemu v Bukarešti v Romuniji.



Predstavniki romunske, slovenske in RNP ROMSILVA ekipe skupaj na terenu iščejo najboljše lokacije za odlov risov.

Zunanja prepoznavnost in sodelovanje v mednarodnih pobudah za ohranitev risa

Ekipa ACDB si zelo prizadeva za ohranitev populacij risov v Evropi. Sodelovanje v projektu LIFE Lynx je povečalo našo prepoznavnost in nam omogočilo, da postanemo aktiven partner ter si izmenjujemo pridobljene izkušnje v podporo prizadevanjem za ohranjanje risov in raziskavam v Evropi.

Priložnost za izmenjavo znanja in izkušenj v večkulturnem okolju

Romunsko ekipo so med projektom LIFE Lynx sestavljali navdušenci iz različnih družbeno-ekonomskih in kulturnih okolij. V tem večkulturnem okolju smo imeli priložnost promovirati romunsko divjino, naš način življenja in delo ACDB ter hkrati ceniti različne poglede in življenjske izkušnje, ki so jih prinesli naši kolegi iz vse Evrope.

Hvaležni smo, da smo bili del te zahtevne poti reševanja dinarsko – JV alpske populacije risa pred izumrtjem. Z izkušnjo smo pridobili dragoceno znanje in spretnosti, ki nam bodo omogočili, da še okrepimo prizadevanja za ohranitev risov v Romuniji in prispevamo k trenutnim in prihodnjim mednarodnim pobudam na tem področju.



Evrazijski ris na enem od študijskih območij v Romuniji.



Romunska ekipa 2020-2021 na večerji po dnevu terenskega dela. V tej sezoni so se ekipi pridružili kolegi iz Nemčije in Italije.



Ekipa (sodelavci ACDB in RNP ROMSILVA) prenaša risinjo Aido z mesta ujetja v avto. Prizadevanja za odlov so podpirali lokalni gozdarji in osebje RNP ROMSILVA, ki so aktivno sodelovali pri vsakem odlovu. Njihovi dragoceni prispevki so vključevali predloge za optimalne lokacije pasti in spremljanje zabojnih pasti v celotni sezoni odlova.

OSEBNE IZKAZNICE PRESELJENIH **RISOV**



Ime	KRAS
Starost	2 LETI (2023)
Spol	SAMEC
Teža	23 KG (2023)
Država ujetja	ROMUNIJA
Datum preselitve	/
Država preselitve	HRVAŠKA
Datum in območje izpusta	24.3.2023 (PLITVICE)
Teritorij	/



Ime	LUKAŠ
Starost	3-5 LET (2023)
Spol	SAMEC
Teža	24 KG (2023)
Država ujetja	SLOVAŠKA
Datum preselitve	/
Država preselitve	SLOVENIJA
Datum in območje izpusta	19.4.2023 (JELOVICA)
Teritorij	/

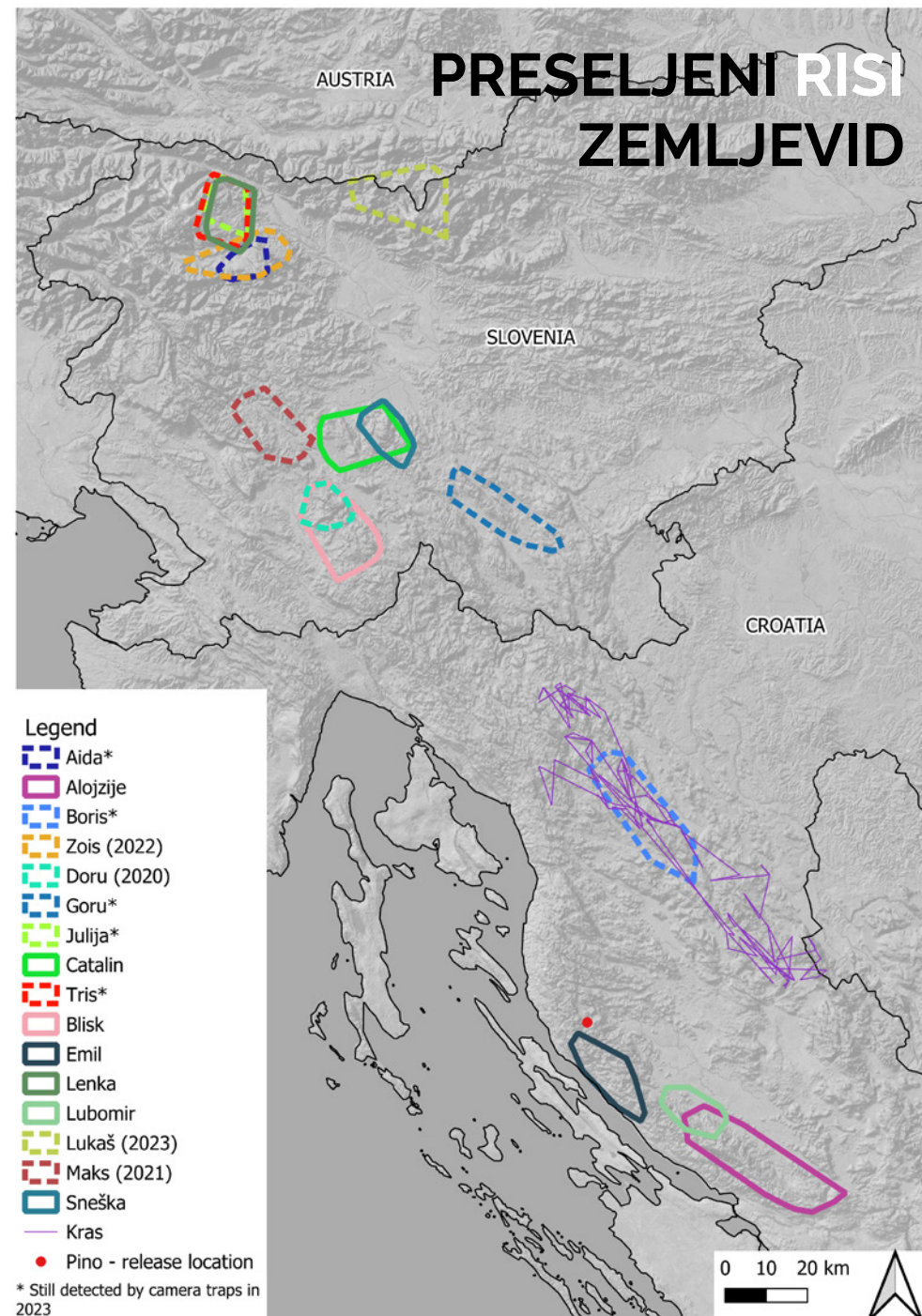


Ime	SNEŠKA
Starost	5 LET (2023)
Spol	SAMICA
Teža	17 KG (2023)
Država ujetja	SLOVAŠKA
Datum preselitve	/
Država preselitve	SLOVENIJA
Datum in območje izpusta	26.4.2023 (SNEŽNIK)
Teritorij	/



LIFE
Lynx je bila najbolj pustolovska izkušnja terenskega dela, kar sem jih kdaj imel. Naučiti se spremljati in uloviti divje zveri je bil mejnik v moji karieri biologa. Poleg tega sem neverjetno zadovoljen, ko vem, da osebk, ki smo jih pripeljali, dobro uspevajo. Takšne rezultate lahko opišem le kot velik uspeh ekipe.

MARCO SENSI, prostovoljec pri ACDB, Romunija



IZBOLJŠANJE GENETSKEGA STATUSA POPULACIJE Z VISOKO STOPNJO PARJENJA V SORODSTVU

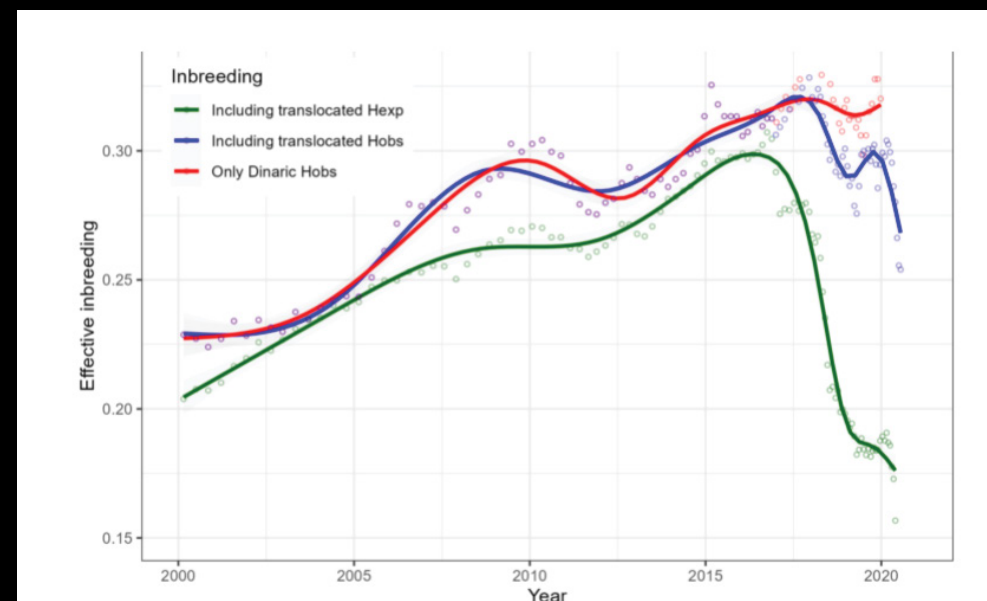
Na začetku projekta smo naredili oceno genetskega stanja populacije dinarskih risov, kjer smo ugotovili, da je bilo parjenje v sorodstvu na izjemno visoki ravni s koeficientom sokrvja $F = 0,32$, kar pomeni, da so si bili dinarski risi v povprečju bolj sorodni kot potomci parjenja med brati in sestrami. Med projektom smo obstoječo dinarsko populacijo okrepili z dvanajstimi živalmi, izpuščenimi v slovenskih in hrvaških Dinaridih. Vsako žival smo genotipizirali in preverili njeno sorodstveno povezanost z drugimi že doseljenimi živalmi, na podlagi teh podatkov pa smo načrtovali, kje bodo izpuščene. Razmnoževanje doseljenih živali smo spremljali z neinvazivnim

genetskim vzorčenjem, pridobili pa smo tudi genetske profile risov, spremljanih s telemetrijo. To nam je omogočilo spremljanje genetskih učinkov okrepitve populacije z novimi nesorodnimi osebki in spremljanje splošnega vpliva na genetsko stanje dinarske populacije.

Čeprav živali potrebujejo čas, da se začnejo razmnoževati in prispevati svoje gene v populacijo, smo prve koristi doselitve že zaznali, še preden se učinki okrepitve populacije v celoti pokažejo. Ko doseljene živali in njihovi potomci tvorijo 15 % populacije (kar se je do konca projekta praktično že zgodilo), se koeficient sokrvja zmanjša na 0,18, ko pa dose-

ljene živali in njihovi potomci tvorijo 40 % populacije, naj bi ta koeficient dosegel 0,15. To je v okviru razponov vrednosti koeficienta, ugotovljenih na podlagi zgodovinskih podatkov iz osemdesetih let prejšnjega stoletja, ko je bila populacija risov v Dinaridih v zelo dobrem stanju. Te ocene koeficienta sokrvja pa ne vključujejo šestih risov, izpuščenih v Alpah, in njihovih potomcev, ki bodo prinesli dodatne koristi, ko se bodo živali iz obeh populacij začele med seboj povezovati in razmnoževati.

Lahko rečemo, da je projekt LIFE Lynx uspešno umaknil dinarskega risa z roba drugega izumrtja, vendar pa je ta rešitev le kratkoročna. Populacija je še vedno premajhna, da bi bila sama sposobna preživetja, zato bo še potrebovala dotok genov iz drugih populacij. Kratkoročno to pomeni varstveno upravljanje z občasnimi doselitvami, dolgoročno pa si je treba prizadevati za vzpostavitev alpsko-dinarske metapopulacije, ki bi bila sposobna samostojnega preživetja.



Slika 15: Stopnja parjenja v sorodstvu-sokrvja (F_e) dinarske populacije risa glede na izvorno populacijo v slovaških Karpatih. F_e izračunana z uporabo opazovane heterozigotnosti in brez doseljenih risov, ki opredeljuje stanje v primeru brez doselitev (rdeča); F_e izračunana z uporabo opažene heterozigotnosti, vključujoč doseljene rise, ki kaže na trenutno stanje (modra); F_e izračunana z vključno z doseljenimi risi z uporabo pričakovane heterozigotnosti, ki kaže na možnost hitrega zmanjšanja parjenja v sorodstvu, če bi se doseljene živali še naprej uspešno razmnoževale in bi njihovi potomci tvorili približno 40 % populacije (zelena).

IZ HRVAŠKIH GOZDOV:

Krepitev populacije risov v Dinaridih v okviru projekta LIFE Lynx

DESETLETJE PO PRVI ZNANSTVENI POTRDTV nevarnosti, ki jo za preživetje dinarske populacije risov predstavlja parjenje v sorodstvu, in desetletje po tem, ko je bilo doseženo soglasje, da so preselitve iz Karpatov edina izvedljiva rešitev, se je začela prva sezona odlova risov v okviru projekta LIFE Lynx. Februarja 2019 sta bila v Romuniji ujeta in v karanteno nameščena dva samca, poimenovana Doru in Goru. Doru je bil 5. maja izpuščen na Hrvaškem, na travniku v narodnem parku Risnjak, na mestu, kjer je bil po ponovni naselitvi leta 1973 v Sloveniji opažen prvi ris na Hrvaškem. Deset dni pozneje je bil v Sloveniji, v bližini Loškega Potoka, izpuščen Goru, ki je še danes najuspešnejši pri širjenju svojih genov, saj je bil do sedaj oče vsaj štirih legel s sedmimi mladiči.



Goru, najuspešnejši preseljeni ris.

V obdobju 2019–2023 je bilo iz Karpatov v Dinarsko gorovje preseljenih 12 risov (11 samcev in ena samica). Preseljene živali so bile ulovljene v Romuniji (7) in na Slovaškem (5) ter izpuščene na Hrvaškem (6) in v Sloveniji (6). Lokacije izpustov so bile izbrane na podlagi sodelovanja z lokalnimi skupnostmi, predvsem upravljavci lovišč in zavarovanih območij, ter glede na stanje preostalih risov. Vsi so se ustalili na območju razširjenosti dinarske populacije risov, samo ris Pino je izginil takoj po izpustitvi. Doruju smo sledili le 9 mesecev po izpustitvi, telemetrična ovratnica rehabilitiranega risa Maksa pa je prenehala oddajati signal 15 mesecev po izpustitvi. V tem obdobju se je zadrževal na treh različnih območjih in se zapisal v zgodovino kot prvi zabeležen ris, ki je prečkal »zloglasno« avtocesto Ljubljana–Koper in na svojem popotovanju dosegel celo slovensko-avstrijsko mejo.

Preostalih devet premeščenih risov še naprej spremljamo s telemetričnimi ovraticami ali z avtomatskimi kamerami. Do septembra 2023 je na Hrvaškem prisotnih pet premeščenih samcev. Najnovejši izpuščen ris, Kras še vedno raziskuje območje, medtem ko so drugi (Boris, Alojzij, Ljubo in Emil) že uspešno vzpostavi-



Ris Maks, ki je pokazal, kakšne razdalje lahko premaga ris pri iskanju teritorija, je na svoji poti prečkal avtocesto Ljubljana–Koper.



Risinja Sneška je edina samica risa, ki je bila preseljena v dinarski del populacije.

vili svoje teritorije. Vse štiri preseljene rise, ki so prisotni v slovenskih Dinaridih, redno spremljamo, tri na njihovih teritorijih (Goru, Katalin in Blisk), medtem ko nedavno izpuščena samica Sneška še ni vzpostavila svojega teritorija. Predstavljeni rezultati v zadnjih mesecih izvajanja projekta LIFE Lynx vlivajo upanje, da je mednarodno sodelovanje, ki temelji na strokovnem znanju iz različnih okolij in vključuje ključne interesne skupine, uspešna formula za zagotovitev prihodnosti evrazijskega risa v Evropi.

Večina od 18 premeščenih risov se je uspešno vključila v dinarsko-JV alpsko populacijo risov. Med leti 2019 in 2023 smo zabeležili skupno 17 risjih mladičev na območjih Goruja, Katalina, Bliska, Aide, Zoisa, Julije, Trisa, Lenke, Alojzija, Borisa in Emila. Vendar pa se nekateri risi (Doru, Maks in Pino) niso uspeli vključiti v populacijo. Tri leta po izpustu so našli ovratnico risa Pina, ki jo je očitno prerezal in odstranil človek. Hrvaška ekipa LIFE Lynx sodeluje s policijo, da bi zmanjšala verjetnost, da se kaj podobnega zgodi tudi v prihodnosti.

Populaciji risov v dinarski regiji že vrsto let grozi izumrtje. Dolžnost človeštva je, da pomaga vsem rastlinskim in živalskim vrstam, katerih preživetje je ogroženo, zato menim, da je mednarodni projekt »LIFE Lynx« izjemno dragocen in pomemben. Prepričana sem, da bomo do konca projekta preprečili izumrtje risov zaradi parjenja v sorodstvu, z dolgoročnim spremljanjem posameznih risov pa bomo imeli veliko več dragocenih informacij za dolgoročno preživetje vrste.

ANA BUTORAC, gozdarka,
Hrvaška



IZ ITALIJANSKIH GOZDOV:

ULyCA 2 krepi rezultate projekta LIFE Lynx

NAMEN PROJEKTA LIFE LYNX je preprečiti izumrtje risa v Dinaridih in jugovzhodnih Alpah ter hkrati okrepiti obe populaciji z njunim povezovanjem. Za dosego teh ciljev je bilo na terenu izvedenih veliko aktivnosti, ki jih je kronala najbolj konkretna akcija, izpustitev karpatskih risov za okrepitev populacije tako s številčnega kot z genetskega vidika. To je bil zahteven projekt tako z biološkega, ekološkega, socialnega, političnega, logističnega, upravnega in finančnega vidika.

Toda Italija, ena od petih sodelujočih držav, se je v fazi načrtovanja projekta znašla v resnih težavah, saj je bil eden od partnerjev, »Raggruppamento Carabinieri Biodiversità« (italijanska nacionalna gozdarska služba), v fazi korenite reorganizacije, in v tistem času ni bil sposoben sprejemati tako pomembnih odločitev. S tem se je zdelo, da je izginila tudi priložnost za okrepitev populacije risa v Italiji. Vendar italijanski partnerji, pod vodstvom Progetto Lince Italia, niso obupali in so takoj začeli iskati rešitve; nastal je projekt ULYCA2 (Urgent Lynx Conservation Action) – projekt ohranjanja risa v jugovzhodnih italijanskih Alpah, ki dopolnjuje program LIFE in krepitev pojavljanja risov v Italiji.

Projekt, ki so ga podprli vsi pristojni italijanski organi in je bil organiziran tako, da je deloval v popolni sinergiji z aktivnostmi projekta LIFE Lynx, se je prav tako izkazal za zelo kompleksnega. Eden njegovih velikih dosežkov je bila vključenost italijanskih lovcev, ki je bila rezultat številnih informativnih dogodkov, na katerih je bila odločilna aktivna vloga slovenskih lovcev. Ključ do uspeha projekta ULYCA2 je bila vključenost vseh strani, ki so stremele k istemu cilju; na eni strani uradno partnerstvo z WWF, na drugi strani pa dobri odnosi z lovci. Leta 2023 je bilo tako mogoče okrepiti povezovalno populacijo, ustvarjeno v slovenskih Julijskih Alpah v okviru projekta LIFE Lynx, z dodatnimi petimi risi, izpuščenimi v italijanskih Julijskih Alpah.



Izpustitev risa Karla v gozdove Trbiža.



Zaradi odličnega sodelovanja in podpore naših romunskih, hrvaških in švicarskih partnerjev je bilo mogoče izpustiti tri samice in dva samca v gozdove v okolici Trbiža. Dve samici sta bili ujeti in premeščeni iz švicarske Jure, par risov iz romunskih Karpatov, en samec pa iz hrvaških Dinaridov. Po izpustu sta se švicarski samici preselili v Avstrijo, kjer je bila ena od njih žal nezakonito ubita. Ker še ni minilo niti leto dni od preselitve, je za oceno projekta še prezgodaj. Kljub tej izgubi, pa imamo tudi pozitivne novice, saj so potomci risov preseljenih v slovenske Alpe, dosegli Italijo, risi, ki so bili izpuščeni v Italiji, pa so prišli na območje risov v slovenskih Alpah. Z izpustom enajstih risov v jugovzhodnih Alpah je bila ustvarjena osnova za populacijo, v kateri bo v naslednji sezoni razmnoževanja potencialno sodelovalo pet risjih samic, zaradi česar smo še toliko bolj optimistični glede prihodnosti te vrste v Alpah.



Italijanska ekipa pri izpustitvi risinje Talie.

Prisotnost risa je dodaten razlog za obisk naših gozdov in gora. Iskal ga bom in sanjam, da ga bom lahko srečal in mu zaželel veliko lovskih uspehov.

CLAUDIO ANGELI,
lovec, direktor
Enalcaccia,
Italija



IZ SLOVAŠKIH GOZDOV:

Koristi projekta LIFE Lynx za slovaško populacijo risov

KARPATI SO BILI in so še vedno vir za projekte ponovne naselitve evrazijskega risa (*Lynx lynx*) in okrepitve populacij ter so zelo pomembni za mednarodno upravljanje in obsežno ohranjanje risa v Evropi. Odlov in premestitev risov za ponovne naselitve ali okrepitve zahteva ustrezne in sistematične raziskave izvirne populacije s poudarkom na spremljanju številčnosti, njenem razvoju ter genetski raznolikosti in zdravstvenem stanju. Vendar pa takšnih znanstveno utemeljenih podatkov na Slovaškem dolgo ni bilo, upravljanje in ohranjanje risa pa se je izvajalo le na podlagi strokovnih ocen. Takšne ocene pa dokazano niso zanesljive in pogosto precenjujejo velikost populacije. Ker se stanje dolgo ni obravnavalo, je to posledično privedlo do predstavitve nejasnih in zavajajočih informacij o stanju in razvoju populacije na lokalni in nacionalni ravni.

Da bi odgovorili na ta in številna druga ključna vprašanja, smo v letih 2010–2011 začeli sistematično spremljati risa v Zahodnih Karpatih. Rezultati, pridobljeni s sistematičnim robustnim spremljanjem, ki ga izvajamo v okviru projekta LIFE Lynx, nam skupaj z drugimi predhodnimi projekti in raziskavami omogočajo oceno

povprečne gostote risje populacije na Slovaškem, ki znaša 1,15 ($\pm 0,29$) risa na 100 km² primerne habitata, s skupno populacijo 323 odraslih živali. Ta velikost populacije ustreza »ugodnemu stanju« v skladu z Direktivo o habitatih, kljub temu pa na nekaterih območjih/regijah zaradi konfliktov s človekovimi interesi in dejavnostmi ne dosega nosilne zmogljivosti okolja. Na podlagi teh rezultatov je kljub temu mogoče trditi, da odlov in premestitev 8 risov v okviru projekta LIFE Lynx (in prejšnjega projekta LIFE Luchs) ni imelo negativnega učinka na sposobnost preživetja slovaške populacije na lokalni, regionalni ali nacionalni ravni. Zato projekt LIFE Lynx ni pripomogel le k reševanju dinarske - JV alpske populacije, temveč tudi k boljšemu razumevanju izzivov in potreb ohranjanja risov v Karpatih.

Poleg tega je sodelovanje med projektno skupino in vsemi deležniki (zlasti gozdarji, lovci, naravovarstveniki, rejci in lokalno javnostjo) v okviru dejavnosti LIFE Lynx in prejšnjih projektov, zlasti pri sistematičnem spremljanju in premestitvah risov, odličen primer sodelovanja in medsebojnega zaupanja ter pomemben precedens za nadaljnje ohranjanje

in upravljanje risov (in velikih zveri) na nacionalni in mednarodni ravni. Tako široko sodelovanje z učinkovitim pristopom lahko zmanjša konflikte ter zagotovi dolgoročno in obsežno preživetje vrste na območju Slovaške in Karpatov ter tako prispeva k ohranjanju avtohtonih in ponovno naseljenih populacij risa v Evropi.



Ko sem prvič slišal za odlov risov leta 2020, nisem verjel, da je to mogoče. Danes sem ponosen, da sem bil del tega projekta in pomagal rešiti to ogroženo vrsto v Dinaridih, JV Alpah in Evropi. Hkrati sem spoznal ekipo odličnih ljudi. Hvala vam.

ING. MIROSLAV KIAPEŠ,
vodja Gozdne uprave
Klenovec, Slovaška



Uspavanje in zdravstveni pregled med ujetjem odraslega risa Lukáša.



Široko sodelovanje (gozdarji, lovci in naravovarstveniki) med nalaganjem risinje Sneške s kraja odlova v transportno vozilo.

RISJE UMETNINE MLADIH VARUHOV RISA

Projektu LIFE Lynx smo se na naši šoli pridružili že leta 2019. Vsi- zadani cilji projekta so zame kot učiteljico pomembni, da jih širim med učence, in tako sooblikujem njihove vrednote do narave in kritičnega razmišljanja.

ANDREJA KERO, Primary School 16 December Mojstrana



V idejo o kolesarski poti, ki bi obiskovalce poučila o velikih zvereh, njihovem življenjskem okolju in načinu njihovega varstva, smo vložili veliko razmišljanja in idej. Risova kolesarska pot ponuja interaktivno in izobraževalno izkušnjo in je več kot le vožnja s kolesom.

MAX RIESE, ustanovitelj kolesarske skupnosti GravGrav

UČENCI osnovne šole Sodražica so poimenovali risa Borisa in njegov prihod v njihovo okolico pozdravili z risjimi umetninami. Veliko so jih izdelali, zato je bilo težko izbrati le dve!



ČEPRAV OSNOVNA ŠOLA SREČKA KOSOVELA ni bila del programa Mladi varuhi risa, so se povezali s projektom in z učenci izdelali plakate za praznovanje Mednarodnega dneva risov, ki ga praznujemo 11. junija.



NA OSNOVNI ŠOLI KOROŠKA BELA na Jesenicah so risinjo Julijo spremenili v svojo maskoto - ali vidite, da so njene zadnje noge daljše od sprednjih, tako kot pri pravem risu?



O PROJEKTU

Ime
Reševanje risa v Dinaridi in
jugovzhodnih Alpah pred izumrtjem

Akronim
LIFE Lynx

Šifra projekta
LIFE16 NAT/SI/000634

Časovni okvir
1/7/2017 – 31/3/2024

O TEJ IZDAJI

Urednica: Maja Sever
Založnik: Zavod za gozdove Slovenije
Naslovna fotografija: Goga Iskrčić
Grafično oblikovnje: Mito Gegić

Fotografije: ACDB, DER ANBLICK,
Urša Fležar, Ermes Furlani, Melani
Glavinič, Miha Krofel, Igor Pičulin,
Simon M. Pintar, Maria Prasch,
Progetto Lince Italia, Maruša Prostor,
Lucia Quindici, Gabriele Ruthofer,
Nino Salčić, Vedran Slijepčević,
Primož Šenk, TUZVO, Danil Usmanov

ISSN: 2670-5265
Ljubljana, januar 2024

NA SPLETU

www.lifelynx.eu
life.lynx.eu@gmail.com

www.facebook.com/LIFELynx.eu
www.facebook.com/lifelynx.hr

www.instagram.com/life.lynx

KOORDINATOR PROJEKTA



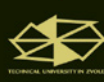
ZAVOD za GOZDOVE
SLOVENIJE
Slovenia Forest Service

S FINANČNO PODPORO FINANČNEGA MEHANIZMA EVROPSKE UNIJE LIFE



LIFE16 NAT/SI/000634

PARTNERJI



SOFINANCERJI



REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR



MINISTRY
OF ENVIRONMENT
OF THE SLOVAK REPUBLIC



GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF CROATIA
Office for Cooperation with NGOs



FOND ZA ZAŠČITU OKOLIŠA I
ENERGETSKU UČINKOVITOST



euRONATUR

OSTALE PUBLIKACIJE PROJEKTA LIFE LYNX

<https://www.lifelynx.eu/promotional-material/>

